

Prof. dr hab. Anna I. Brzezińska

Zespół Wczesnej Edukacji, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie

Sześciolatek w szkole Co mogą zrobić rodzice?

informacje, działania

Na gotowość szkolną dziecka istotnie wpływa dojrzałość poznawcza, emocjonalna i społeczno-moralna

Dojrzałość ta ma też istotny wpływ na jego powodzenie w szkole, szczególnie w okresie adaptacji do systemu szkolnego w klasie I. Dojrzałość ta kształtuje się już w okresie wczesnego dzieciństwa, czyli przed 3. rokiem życia. Jednak szczególnie intensywnie rozwija

się w wieku przedszkolnym, głównie pod wpływem oddziaływań **rodziców i nauczycieli w przedszkolu**. Niezwykle istotne jest, aby opiekunowie dziecka na co dzień stwarzali mu różnorodne okazje do nabywania i kształtowania umiejętności stanowiących podstawę do nabywania kolejnych kompetencji w szkole.

Przejawy gotowości dziecka do szkolnego uczenia się

GOTOWOŚĆ POZNAWCZA

- dziecko
- **posiada podstawowe informacje o sobie:** potrafi się przedstawić, podać swój wiek, adres zamieszkania, imiona rodziców i podstawowe informacje o swojej rodzinie i najbliższym otoczeniu
  - **wykazuje umiejętność orientacji w przestrzeni:** potrafi lokalizować miejsca w najbliższym otoczeniu – swoje przedszkole, najbliższy sklep, bank, park
  - **wykazuje umiejętność orientacji w czasie:** zna dni tygodnia i ich kolejność; potrafi również ocenić czas trwania zdarzeń np. ile zajmie mu droga do przedszkola
  - **rozumie związki przyczynowo-skutkowe:** np. proces przygotowania i wypieku ciasta
  - **interesuje się czytaniem, pisaniem, liczeniem,** samo próbuje to robić, zadaje pytania
  - **potrafi skupić uwagę** przez dłuższy czas na tej samej czynności
    - **zaczyna stosować indywidualne strategie pamięciowe:** np. kilkakrotnie powtarza podaną mu treść czy jakieś polecenie
    - **interesuje się otaczającym je światem,** zjawiskami przyrody, tym, co podają wiadomości np. w radio czy telewizji
    - **zaczyna interesować się szkołą,** pyta o to rodzeństwo bądź starszych kolegów

ciąg dalszy – s. 4
zadania dla rodziców – s. 2-3

Gotowość szkolna dziecka w dużym stopniu zależy od tego, w jakim środowisku się ono rozwija

Najpierw środowisko rodzinne, a potem przedszkolne tworzą warunki dla realizowania kolejnych zadań rozwojowych, czyli pobudzają i aktywizują, kierują dziecko ku nowym wyzwaniom, wspierają w ich pokonywaniu. Wiąże się to z dostarczaniem

różnorodnej stymulacji poznawczej (np. wizyty w muzeach i teatrze, podróże, wspólne przeglądanie i czytanie

Jak przygotować dziecko do zdobycia poszczególnych kompetencji

	SAMODZIELNOŚĆ I ZARADNOŚĆ W CODZIENNYCH SYTUACJACH ŻYCIOWYCH I SZKOLNYCH	RADZENIE SOBIE W SYTUACJACH NIETYPOWYCH I TRUDNYCH ORAZ ZNOSZENIE NIEPOWODZEŃ
DOŚWIADCZENIA I KOMPETENCJE DZIECKA	- dziecko w wieku przedszkolnym wiele rzeczy potrafi zrobić i przejawia coraz większą potrzebę samodzielności - zwykle bez trudu radzi sobie w codziennych czynnościach, jak utrzymywanie porządku w swoim pokoju, układanie zabawek, książek, składanie swojego ubrania, jedzenie, mycie, pomaganie w domowych obowiązkach – podlewanie kwiatów, pomoc w gotowaniu	- dziecko w wieku przedszkolnym potrafi sobie radzić w sytuacjach nietypowych, nagłych, zaskakujących, o ile tylko nie naruszają jego poczucia bezpieczeństwa - kompetencje radzenia sobie zostały nabyte w sytuacjach naturalnych, o ile rodzice nie usuwali wszelkich przeszkód i pomagali dziecku wytrwać w trudnej sytuacji
ZADANIA RODZICÓW	- dostrzeganie przez rodziców osiągnięć dziecka - rozmawianie z dzieckiem o jego umiejętnościach, dzięki czemu staje się coraz bardziej świadome tego, co umie i z satysfakcją z tego korzysta - uwzględnianie pomysłów i propozycji dziecka - pozwalanie na podejmowanie decyzji, dotyczących spraw dziecka, np. przy wyborze ubrania, podejmowanej aktywności, rodzaju zabawy - wyznaczanie rozmaitych „specjalnych” zadań - np. karmienie i dbanie o domowe zwierzątko, sprzątanie ogrodu czy spiżarni	- pokazanie na własnym przykładzie, że nie wszystkie zadania i plany udaje się zrealizować z zamierzonym skutkiem - pokazanie, że również dorośli napotyka na różne trudności i niepowodzenia - rozmawianie o tym, że ważne jest „mierzenie się” z kolejnymi wyzwaniami, ponieważ każde z nich niesie ze sobą ważne doświadczenia, daje nową wiedzę
EFEKT	dziecko stanie się bardziej pewne siebie, zaradne, a samodzielny sześciolatek z większą łatwością będzie radzić sobie z zadaniami czekającymi go w szkole	- dziecko stanie się bardziej wytrwale - nauczy się szukać pomocy, a nie biernie czekać, aż pojawi się dorosły - będzie z większą łatwością akceptować swoje niepowodzenia, a ewentualne szkolne trudności traktować jako wyzwania, a nie jako zagrożenia czy przeszkody nie do pokonania

książek, przeszukiwanie Internetu), **doświadczeń społecznych** (zadbanie o kontakty dziecka zarówno z dziećmi, jak dorosłymi – np. krewnymi, sąsiadami) i **tworzeniem przestrzeni dla twórczych działań** dziecka (np. zachęcanie dziecka do różnorodnych form ekspresji artystycznej, kształtowanie w nim postawy „badacza”).

NOWE KONTAKTY SPOŁECZNE	NOWE ZADANIA I ROZLICZANIE SIĘ Z NICH
- dla sześciolatka osobami najbardziej znaczącymi są najbliższe mu osoby – rodzice, starsze rodzeństwo, dziadkowie, nauczyciele w przedszkolu - dziecko na swój sposób rozumie relację przyjacielską – przyjaciel wyróżniany jest przede wszystkim jako partner zabaw - pod koniec wieku przedszkolnego zmienia się natura relacji z innymi dziećmi, coraz częściej chodzi nie o zabawę, ale o wspólne zadanie, wymagające jasnego komunikowania własnych emocji, intencji, potrzeb	- aktywność dziecka w wieku przedszkolnym w dużej mierze charakteryzuje się bez troską, nieuporządkowaniem - dziecko poznaje otoczenie na drodze swobodnego, okolicznościowego gromadzenia doświadczeń - dziecko często koncentruje się bezpośrednio na samej działalności, nie podporządkowując jej określone mu celowi, stąd jest mało skuteczne i mało wytrwałe
- umożliwianie kontaktów z różnymi osobami dorosłymi w domu i poza nim - umożliwianie kontaktów z dziećmi w różnym wieku - rozmawianie z dzieckiem o zasadach i zwyczajach komunikacji z dziećmi i osobami dorosłymi - omawianie z dziećmi nowych dla nich reguł życia społecznego - sygnalizowanie możliwych niebezpieczeństw, np. kontakt z osobami nieznanymi	- najważniejszym zadaniem rodziców jest pomoc dziecku w formułowaniu celów oraz wsparcie w utrzymaniu odpowiedniej motywacji do ich realizacji - włączanie dziecka w różne czynności domowe i pilnowanie, by je kończyło oraz pomaganie mu w tym, gdy traci zapał - wspólne planowanie tego, co należy zrobić w jakiejś sytuacji, np. robienie zakupów czy planowanie wakacyjnego wyjazdu
- dziecko nauczy się lepiej dostosowywać swoje zachowanie do okoliczności - dziecko opanuje różne sposoby nawiązywania i podtrzymywania kontaktów społecznych z dorosłymi - dziecko nauczy się lepiej dostosowywać swoje zachowania do oczekiwań kolegów w różnym wieku, a jednocześnie jaśniej wyrażać swoje potrzeby	- dziecko nauczy się, że aby osiągnąć jakiś cel trzeba pomyśleć o tym, jak to zrobić - stopniowo wykształci się postawa systematyczności, rzetelności, dokładności w działaniu - dziecko zacznie odczuwać satysfakcję z osiągania wyznaczanych przez siebie celów

GOTOWOŚĆ EMOCJONALNA

Przejawy gotowości dziecka do szkolnego uczenia się

- dziecko**
- **potrafi wyrażać swoje emocje** w sposób akceptowany przez innych ludzi, stara się hamować takie przejawy emocji jak krzyk, pisk, podskoki, bieganie, szarpanie innych
  - **rozpoznaje i umie nazywać emocje** własne oraz innych
  - **rozumie swoje emocje**, np. wie, co jest przyczyną jego smutku lub złości
  - **zaczyna kontrolować swoje emocje**, np. umie chwilę poczekać na nagrodę, umie znosić porażki
  - **rozumie wpływ swoich emocji** na innych ludzi, np. *gdy jestem smutny, moja mama też jest smutna*

GOTOWOŚĆ SPOŁECZNA

- dziecko**
- **potrafi inicjować kontakty** z innymi dziećmi i odpowiadać na ich zainteresowanie
  - **umie podtrzymać kontakt**, kontynuuje rozmowę, zadaje pytania, słucha uważnie i odpowiada na pytania
  - **stosuje zasadę wymienności** w kontaktach społecznych, np. *kiedy ja mówię, ty słuchasz, a kiedy mówisz ty, ja słucham ciebie*
  - **umie bawić się zgodnie w grupie dzieci** i umie z nimi współpracować w zabawie i przy prostych zadaniach

GOTOWOŚĆ MORALNA

- dziecko**
- **zna podstawowe normy i zasady** obowiązujące w określonych miejscach, np. w domu, sklepie, teatrze, kościele, u lekarza
  - **potrafi podporządkować się zasadom** wyznaczonym przez dorosłych
  - **respektuje umowy** zawarte z innymi ludźmi
  - **jest obowiązkowe i wytrwałe** także wtedy, gdy nikt go w danej chwili nie chwali i nie kontroluje, samodzielnie finalizuje rozpoczętą przez siebie czynność, np. rysunek

POSTAWA WZGLĘDEM SZKOŁY I UCZENIA SIĘ

- dziecko**
- **dostrzega korzyści płynące z nauki** pod kierunkiem innej osoby
  - **posiada pozytywny obraz szkoły**
  - **rozumie różnice** między rolą przedszkolaka i ucznia
  - **zna podobieństwa** między rolą przedszkolaka i ucznia

Broszura współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Instytut Badań Edukacyjnych jest placówką badawczą z wieloletnią tradycją, prowadzącą interdyscyplinarne badania naukowe nad funkcjonowaniem i efektywnością systemu edukacji w Polsce. Głównym zadaniem IBE jest prowadzenie badań, analiz i prac rozwojowych przydatnych dla szeroko rozumianej polityki opartej na faktach i praktyki edukacyjnej. Instytut uczestniczy w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych, przygotowuje raporty, sporządza ekspertyzy oraz pełni funkcje doradcze. www.ibe.edu.pl